
VASILE STROESCU ȘI ROMÂNII DIN BIHOR

Mihail Iliev

Vasile Stroescu¹ a contribuit într-un mod esențial, prin donațiile sale, la păstrarea și dezvoltarea culturii românești. Opera de binefacere a boierului din Trinca este una sui-generis în istoria noastră. Totuși, posteritatea își aduce aminte rar de el.

În prezentul studiu vom analiza activitatea filantropică întreprinsă de Vasile Stroescu prin prisma raporturilor dintre acesta și românii din Bihor. Relații ce au putut fi cercetate după identificarea în arhivele orădene a unor epistole ale clerului ortodox bihorean cu privire la donațiile moșierului. Materialul documentar inedit a fost relaționat cu mărturiile despre acest Mecena basarabeian din lucrările intelectualilor din regiune, precum și cu articolele relevante din presa locală a vremii.

Transilvania s-a bucurat de o atenție specială din partea boierului basarabeian. După unele estimări, donațiile pentru această provincie, între anii 1910 și 1913, au însumat aproximativ 950 000 de coroane². Astfel au putut fi salvate de la maghiarizare în jur de două sute de școli și peste o sută treizeci de biserici. Nu ne-am propus să întocmim

o inventariere contabilicească, exhaustivă, a tuturor fondurilor puse la dispoziție de către marele patriot român. Ar fi un demers dificil, deoarece Vasile Stroescu făcea aceste daruri, în cele mai multe cazuri, sub protecția anonimatului.

Retragerea românilor, de-a lungul timpului, din teritoriile înstrăinate în hinterlandul centrelor urbane le-a îngreunat acestora ascensiunea economico-socială. Procesul, mai pronunțat în Transilvania, a fost generat și de o serie de prevederi legale, discriminatorii, la adresa etniei majoritare. Prin urmare, la începutul secolului al XX-lea transilvănenii erau prea puțin pregătiți să facă față unui nou val de deznaționalizare. Legea din 1907 cu privire la școlile comunale și confesionale din Transleithania, promovată de contele Albert Apponyi, a dat o lovitură grea învățământului în limbile nemaghiare din părțile central-estice ale Ungariei. Situația era dificilă și în Partium. În aceste circumstanțe, donația lui Vasile Stroescu de 216 765 de coroane, din primăvara anului 1910, către Mitropolia Ortodoxă din Sibiu, a mișcat profund opinia publică de pe ambii versanți ai Carpaților.

La 12/25 iunie 1910, episcopul Aradului, Ioan Ignatie Papp, înștiința Consistoriul Ortodox din Oradea Mare, aflat sub jurisdicția sa, despre darul oferit de filantropul basarabeian. Din suma donația clerului ortodox, eparhiei Aradului i-au revenit 64 945 de coroane și 80 de fileri. Consistoriul Ortodox din Oradea urma să primească, din cota episcopiei, 25 978 de coroane și 32 de fileri. Bani erau dați „pentru ajutorarea comunelor la aducerea școalelor în stare corespunzătoare”³. Utilizarea lor în alte scopuri nu era permisă. La scrisoare se anexa un formular „pentru culegerea informațiilor necesare spre a ne orienta la distribuția ajutorului amăsurat trebuințelor”, pe care toți protopopii aveau datoria să-l completeze. În baza datelor strânse, Consistoriul Ortodox din Oradea face pe deplin dovada trebuințelor pentru școlile

¹ S-a născut la 11 noiembrie 1845, în satul Trinca din județul Hotin (actualul raion Edineț din R. Moldova). A rămas în memoria posterității drept cel mai cunoscut membru al familiei sale. Căci, „dacă există un nume care trebuie amintit cu sfințenie de toți Români”, scria Gheorghe Bezviconi, „aceia este al lui Vasile Stroescu” (Bezviconi 1992, 201). Cursurile universitare le-a început la Sankt Petersburg. S-a specializat în științe juridice, însă nu a neglijat alte arii curriculare, frecventând disciplinele ce țin de științele umaniste și de cele agricole. La Berlin și-a susținut doctoratul în drept (Stan 1999, 7). El a urmat exemplul tatălui său, precum și pe cel al fratelui mai mare, Mihail, sprijinind școlile și bisericile românești de dincolo și de dincoace de Carpați. Este ales membru de onoare al Academiei Române. În 1919 devine primul președinte de vârstă al Parlamentului României întregite.

² Pentru a înțelege cât valorau sumele donate, vom prezenta în continuare câteva prețuri din epocă: palatul asociației sibiene ASTRA (158 000 de coroane); un metru cub de lemn neplutite (7,50-8 coroane); o bicicletă fabricată în SUA (96 de coroane); 100 kg de grâu (16-17,50 coroane); slănină 100 kg (180-190 de coroane); porumb 100 kg (10-11 coroane); vin vechi de 2-3 ani (0,50 coroane/litru); un galben (11,27 coroane), 100 mărci aur (117,25 coroane) (Sofronie f.a., 7). Costul zidirii unei biserici în Transilvania varia între 20 000 și 40 000 de coroane. De obicei, în preț era inclusă și zidirea școlii parohiale, aflată sub tutela locașului sfânt. În Vechiul Regat, construirea unei școli rurale costa între șase și opt mii de lei (Bejan 1998, 70-71).

³ Arhivele Naționale ale României - Serviciul Județean Bihor (ANR-SJBh), fond Episcopia Ortodoxă Română Oradea, dos. 336/1910-1914, f. 28.

„singuraticelor comune”, solicitând Eparhiei de Arad onorarea sumelor propuse⁴.

Solicitările de ajutor din partea comunelor n-au întârziat să apară. La 17/30 iunie 1910 Eparhia Aradului trimitea „spre considerare”, la Consistoriul Ortodox din Oradea, cererea parohiei Sitatele (Husăsău de Tinca). Apelul enoriașilor era însoțit de scrisoarea lui Vasile Stroescu prin care se aproba „ca petentei comune să i-se deie o sumă potrivită spre ajutorarea la scopul urmărit”⁵. Mecena din Basarabia aproba alocarea surselor bănești necesare și pentru parohia Beliu⁶.

Petiții asemănătoare au sosit și direct la Consistoriul Ortodox din Oradea. La 8/21 iulie 1910, protopopiatul din Peșteș solicita 1 000 coroane din donația moșierului basarabean pentru edificarea școlii din Butan-Măgești. Despre starea unității de învățământ din sat, parohul afirma: „aici e trebuință iminentă, renovarea radicală se impune dacă nu chiar edificarea din nou”⁷.

În ciuda nevoii urgente de susținere financiară, bihoreni au intrat târziu în posesia sumelor promise. În luna august a anului 1910, Episcopia Aradului informa Consistoriul Ortodox din Oradea că: „ajutorul dela Vasile de Stroescu nu ne stă de astădată la dispoziție ca valoare de bani, deoarece banii sunt depozitați pe lângă libel la institutul «Albina» din Sibiu”. Totodată, se amintea Consistoriului sarcina primită de acesta la 12/25 iunie, aceea de a prezenta eparhiei „proiectul de distribuire a ajutorului” prevăzut⁸. Pentru a grăbi lucrurile, clerul din Oradea se adresează direct Mitropoliei Ortodoxe din Sibiu care, la 18 septembrie 1910, le expediază o copie a epistolei lui Vasile Stroescu din 30 martie 1910, prin care boierul își anunța donația de peste 200 000 de coroane. În același timp, Mitropolia făcea cunoscut Consistoriului Ortodox din Oradea faptul că a avizat Episcopia Aradului ca „numai-decât să transpună acolo (în Oradea - M.I.) suma ce revine pentru ajutorarea momentană a școalelor populare de sub jurisdicțiunea Veneratului Conzistor”⁹.

Intervenția pe lângă înaltul for ecleziastic a avut rezultate. La 26 noiembrie 1910 mitropolitul Ioan Mețianu aducea la cunoștință Consistoriului Orto-

dox din Oradea efectul împărțirii fondului alocat diecezei Aradului. Se comunica faptul că episcopul Ioan I. Papp a ridicat, la 15 septembrie 1910, de la banca *Albina*, suma de 65 669 de coroane, pe care a depus-o apoi la banca *Victoria* din Arad. 2/5 din acești bani, adică 26 267 de coroane și 60 de fileri (la care s-a mai adăugat dobânda de 186 de coroane și 6 fileri, acumulată la banca arădeană între 15 septembrie și 24 noiembrie 1910) reveneau parohiilor ortodoxe din satele de pe valea Crișului Repede. Consistoriul Ortodox din Oradea era obligat ca, după primirea libelului de depunere, să întocmească un raport despre distribuirea și utilizarea banilor. Darea de seamă trebuia prezentată sinodului eparhial¹⁰.

Repartizarea resurselor bănești s-a făcut într-un ritm alert. Astfel, la 30 decembrie 1910/12 ianuarie 1911 parohul Ilie Bursașiu din Vașcău-Seliște (actualul sat Săliște de Vașcău, aflat în componența comunei Criștioru de Jos) aducea recunoștință Consistoriului, confirmând primirea rechizitelor școlare cumpărate din donația filantropului¹¹ și dând asigurări că va procura un dulap corespunzător pentru păstrarea acestora¹². Localitatea a mai beneficiat de ajutorul lui Vasile Stroescu și în luna aprilie a anului 1912, primind 350 coroane pentru susținerea școlii satești.

Tot printr-o scrisoare, preotul din Finiș informa Consistoriul Ortodox din Oradea despre primirea în stare bună a rechizitelor școlare, donație a aceluiași Mecena, trimise de librăria diecezană din Arad. Coletul valora 171 de coroane și 77 de fileri¹³.

Orașul Beiuș și satele din jurul său, constituiau, în epocă, un veritabil rezervor demografic al românimii din Crișana. Potențialul cultural al zonei l-a impresionat pe filantropul român din Basarabia, care era convins că numai prin ridicarea spirituală se poate realiza emanciparea națională (Hădăreanu 1995, 442).

În anul 1912 principala preocupare a intelectualilor din această urbe era înființarea școlii de fete. Inexistența unei asemenea instituții punea în pericol educarea tinerelor românce în limba maternă, îngreunând integrarea lor în viața de familie și în cea socială. În unele cazuri, părinții își înscriau copilele la școala mixtă greco-ortodoxă, însă aici cu „toată supravegherea și îngrijirea învățătoru-

⁴ Ibidem, f. 29.

⁵ Ibidem, f. 80.

⁶ Ibidem, f. 71; La vremea respectivă comuna făcea parte din comitatul Bihor, astăzi se află în județul Arad.

⁷ Ibidem, f. 74.

⁸ Ibidem, f. 25.

⁹ Ibidem, f. 60.

¹⁰ Ibidem, f. 79.

¹¹ Ibidem, f. 1.

¹² Ibidem, f. 5.

¹³ Ibidem, f. 119.

lui, nu odată aveau loc unele sau altele buclucuri cu băieții din oraș nestajnici și greu de disciplinat” (Roșu 2006, 139). Într-o ședință a comitetului parohial din Beiuș se hotărăște să se inițieze o subscripție publică precum și alte demersuri necesare constituirii școlii elementare de fete. Președintele comitetului parohial dr. Gavril Cosma, „cu hotărârea în buzunar”, scrie Petru E. Papp, „în o bună zi pleacă împreună cu învățătorul Ioan Roșu, la Sibiu, de acolo cu o recomandăție dela Partenie Cosma la Călimănești, unde se afla V. Stroescu.” Aici, cei doi prezintă un memoriu în care descriu situația grea a Beiușului. Pledoaria lor a câștigat sufletul boierului. Mecena „trimite un ajutor bănesc însemnat, cu care s’ a putut termina aproape întreaga clădire, constatătoare din o sală mare, o sală de ședință, una pentru epitropie, și alta pentru garderobă” (Papp 1928, 82). În acest mod, Vasile Stroescu contribuie cu 5 000 de coroane la ridicarea școlii elementare ortodoxe de fete din Beiuș, sumă la care se mai adaugă donația băncii *Albina* din Sibiu (1 000 de coroane) și împrumutul avantajos (cifrat la 8 100 de coroane) oferit de banca *Drăganul* din Beiuș. În toamna anului 1912, școala își deschidea porțile (Hădăreanu 1995, 442). În primul an de funcționare aceasta a avut înscrise 40 de eleve (Roșu 1993, 159).

În următorii ani, boierul donează alte 5 000 de coroane, pentru întreținerea copiilor săraci care își făceau studiile în Beiuș. 53 de elevi au beneficiat de bursele Stroescu, iar printre aceștia îi amintim pe: Augustin Popovici, ajuns funcționar la poștă, tatăl scriitorului Titus Popovici; Pavel Malița, fost avocat în Oradea, din familia căruia se trage diplomatul Mircea Malița, și Sabin Sala, familie care l-a dat pe lingvistul Marius Sala¹⁴.

O altă binefacere importantă pentru zonă s-a făcut în luna august a anului 1912. Moșierul Stroescu a dăruit 2 000 de coroane românilor din Criștior (actuala comună Criștioru de Jos) pentru ridicarea unei școli cu două săli de studiu și pentru construirea locuinței învățătorului. Ziaristii nu-și ascundeau satisfacția, exclamând: „În bun loc a dat! Unde e lipsă mai arzătoare. În primejdutul Bihor” (Libertatea 1912, 5). De atenția boierului s-au bucurat și satele Arpășel (Batâr), care a primit în luna martie a anului 1911 suma de 500 de coroane, destinată școlii din localitate (Bejan 1998, 51) și Petid (Cociuba Mare). În ultimul sat menționat, profesorul Titus Livius Roșu a găsit, pe Evanghelia din biserică, următoarea inscripție:

„Marele mecenate Vasile Stroiescu în anul 1911 au donat pe seama bisericii noastre 200 cr. Petid, 23 aprilie 1911. G. Cherecheșiu” (Roșu 1993, 150).

Preocuparea filantropului pentru spațiul românesc nu s-a manifestat doar prin daruri. Starea în care se afla Episcopia Greco-Catolică din Oradea a stârnit indignarea boierului. Într-o scrisoare din 25 aprilie 1913, expediată din Bâle (Basel, Elveția) îl critică aspru pe episcopul Szabo (probabil Ioan Sabo, care a păstorit Eparhia de Cluj-Gherla între 1879 și 1911): „Se zice că dieceza unită a Orăzii”, scria Vasile Stroescu, „adică episcopul (nu ca la noi) dispune de un milion venit anual. Cea mai mică dieceză, de mărimea unui protopopiat, școalele ei se află în cel mai mare hal, neajutorate nici dintr-o parte. Archidieceza spune că Oradea e dieceză bogată, n-are nevoie de ajutor străin”. Autorul constata faptul că veniturile sunt administrate după bunul plac al prelatului, care profită de inviolabilitatea sa. „Unde merg banii?”, se întreba retoric mecenatul (Românul 1912, 1-2). Totuși, nu-l putem suspecta pe boier de confesionalism, deoarece el a susținut atât Mitropolia Ortodoxă din Sibiu, cât și pe cea Greco-Catolică din Blaj.

Beiușenii au subliniat în repetate rânduri prietenia dintre filantrop și președintele băncii *Albina*, Partenie Cosma (Neș 1937, 150). Într-un discurs rostit de către primarul orașului de pe Crișul Negru, Nerva Traian Cosma, se arăta că: „Donațiunile frumoase făcute Blajului, Aradului și Școalei ortodoxe primare de fete din Beiuș, Vasile Stroiescu le-a făcut tot la sfatul lui P. Cosma la a cărui discreție a depus marele mecenat o sumă de 500.000 coroane (valută aur) la «Albina», pentru subvenționarea acțiunilor naționale din Ardeal” (Beiușul 1923, 1).

În perioada interbelică a venit rândul orădenilor să-și exprime gratitudinea față de filantrop (tre-cut în neființă între timp) și față de provincia lui natală. La 7 noiembrie 1935, asociația cultural-religioasă *Oastea Domnului*, filiala Oradea, precum și filiala județeană a *Crucii Roșii* au lansat o subscripție publică pentru ajutorarea suferinzilor de foame din Basarabia. „O cumplită secetă a cuprins acele ținuturi”, se arăta în apel „și parcă din blestem cerul și-a închis porțile, zăvorându-le cu cele mai tari lanțuri, pentru ca nu cumva să picure ceva din marea sa împărăție” (Gazeta de Vest 1935a, 1). În scurt timp, elevii, funcționarii, medicii, militarii, comunitatea evreiască din localitate au donat diverse sume bănești, iar sătenii din comuna Hodoș au oferit 476 kg de grâu, 196 kg

¹⁴Vezi anexa 1.

de porumb și 19 kg de orz (Gazeta de Vest 1935c, 4). Chiar și deținuții din închisoarea orașului au renunțat la hrana lor pentru o zi în favoarea înfometaiților din Basarabia (Gazeta de Vest 1935b, 2). Spre sfârșitul anului 1935 suma donată se ridica la 266 484 de lei (Gazeta de Vest 1935d, 5).

Cu toate acestea, memoria istorică n-a scăpat nealterată de tăvălugul regimului comunist. Istoricul orădean Sever Dumitrașcu observa contrariat: „Între anii 1990 și 1999 ne-am străduit, în Basarabia și Bihor, ca măcar o școală de 4 clase, dintr-un sat românesc (Cefa, Inand, Berechiu, Roit etc.) să-i poarte numele, dar toți l-au respins pe Vasile Stroescu. Numele boierului basarabean stârnea o înverșunată tăcere!” (Dumitrașcu 2002, 8).

Doar liceul din Brânzeni (Basarabia), sat care a făcut parte din moșia familiei și unde a copilărit filantropul, îi poartă numele, cinstindu-i memoria.

Noile izvoare documentare vin să întregască imaginea de ansamblu a activității filantropice întreprinse de Vasile Stroescu. Ele însă nu pot compensa în totalitate modestia surselor editate cu privire la viața și activitatea personalității studiate.

Credem că mesajul pe care l-a avut acest om pe parcursul existenței sale pământești a fost unul profund creștinesc. Ideea de jertfă pentru aproapele năpăstuit străbate ca un fir roșu întreaga lui viață. O jertfire în tăcere.

Anexe

Anexa 1

Lista elevilor din orașul Beiuș (jud. Bihor) care au beneficiat de bursele Stroescu între anii 1912 și 1914

An	Nr. ord.	Nume și prenume	Clasa	Suma alocată (coroane)	Obsevații
1912	1	Popa Alexandru	a III-a	360	I se recomandă să intre în internat.
	2	Roșu Ioan	a VIII-a		
	3	Haica Ioan	a VII-a		
	4	Șchiopu Petru	a IV-a		
	5	Sărătoc Teodor	a II-a		
	6	Hălmăgean Gheorghe	I-a		
	7	Radovan Marcu	I-a		
	8	Crișan Cornel		80	A fost omis din listă la 15 decembrie 1912, dându-i-se suma menționată.
1913	1	Popoviciu Augustin	I-a	80	Fiu de industriaș sărman din Beiuș.
	2	Popovici Vasiliu	I-a	80	Fiu de învățător sărman din Lupoai.
	3	Cernău Nicolae	I-a	80	Fiu de industriaș, om sărman.
	4	Roșu Aurel	I-a	80	Fiu de învățător sărman din Beiuș.
	5	Liviu Mihali	I-a	80	Orfan de tată.
	6	Gh. Drăgan	I-a	126	Fiu de agronom din Curățele, sărac.
	7	Jurca Pavel	I-a	126	Fiu de agronom din Curățele, sărac.
	8	Foltuțiu Ioan	I-a	158	Fiu de preot din Feneriș. Banii se dau pentru hrană.
	9	Popovici Nicolae	I-a	80	Fiu de preot din Budureasa.
	10	Radovan Petru	I-a	184	Orfan. Banii se dau pentru întreținere.
	11	Dușe Silviu	II-a	80	Fiu de învățător. Orfan de tată.
	12	Sala Sabin	a III-a	80	Originar din Vașcău.
	13	Bogdan Ștefan	a III-a	80	Fiu de agronom sărac din Zărând. Banii se dau pentru hrană.
	14	Balog Gh.	a IV-a	184	Fiu de zilier din Cefa.
	15	Papp Alexandru	a IV-a	80	
	16	Buha Gheorghe	a VI-a	80	Originar din Chișineu.
	17	Șeghiște Haica Ioan		184	
	18	Columba Sava			Originar din Berzeasca.

An	Nr. ord.	Nume și prenume	Clasa	Suma alocată (coroane)	Obsevații
1914	1	Malița Pavel	a VIII-a	80	Orfan de tată. Fiu de plugar din Săcădat.
	2	Todan Coriolan	a VII-a	130	Fiu de plugar din Vașcău.
	3	Buha Gheorghe	a VII-a	50	Fiu de plugar din Chișineu.
	4	Jurca Valer		100	Fiu de preot din Mierlău.
	5	Dobrei Cornel		50	Fiu de învățător din Beiuș.
	6	Cosma Cornel	a III-a	50	Fiu de preot din Cărășău.
	7	Popovici Ștefan	a III-a	50	Fiu de învățător din Săcădat.
	8	Gerlan Cornel	a III-a	50	Fiu de învățător din Sohodol.
	9	Handa Vasiliu	a III-a	50	Fiu de învățător din Sudrigiu.
	10	Dușe Silviu	a III-a	100	Orfan. Fiu de învățător din Beiuș.
	11	Popovici Nicolae	a II-a	45	Fiu de preot din Budureasa.
	12	Popovici Vasiliu	a II-a	60	Fiu de învățător pensionat din Beiuș.
	13	Popovici Augustin	a II-a	50	Fiu de industriaș din Beiuș.
	14	Cernău Nicolae	a II-a	50	Fiu de industriaș din Beiuș.
	15	Jurca Pavel	a II-a	150	Fiu de țăran din Curățele
	16	Chivari Cornel	I-a	40	Fiu de industriaș din Beiuș.
	17	Lascu Aurel	a VII-a	50	Fiu de servitor la Casa orașului.
	18	Cucu Gheorghe	a II-a	45	Fiu de preot din Ghighișeni.
	19	Mărușca Miron	a III-a	90	Fiu de învățător din Brusturi.
	20	Papp Aurel		90	Fiu de plugar din Lupoia.
	21	Drăgoi Gheorghe	a II-a	90	Fiu de plugar din Curățele.
	22	Hălbac Cornel	a II-a	90	Fiu de preot din Curățele.
	23	Mangu Florian	a II-a	90	Fiu de plugar din Apateu.
	24	Sandor Petru	a II-a	90	Fiu de plugar din Cermei.
	25	Sala Sabin	a IV-a	90	Fiu de învățător pensionat din Vașcău.
	26	Sărătocu Teodor	a IV-a	90	Fiu de plugar din Bulz.
	27	Bogdan Ștefan	a IV-a	80	Fiu de plugar din Zărând.

Bibliografie

Beiușul 1923: Beiușul, 37-38, 30 septembrie 1923.

Bejan 1998: V. Bejan, Vasile Stroescu (Iași 1998).

Bezviconi 1992: G. Bezviconi, Profiluri de ieri și de azi. In: (Ed. M. Adauge) Fapte trecute și basarabeni uitați (Chișinău 1992), 201-205.

Dumitrașcu 2002: S. Dumitrașcu, Basarabia și mereu Basarabia. Munții Apuseni 1-4, 2002, 7-8.

Gazeta de Vest 1935a: Gazeta de Vest, 1620, 7 noiembrie 1935.

Gazeta de Vest 1935b: Gazeta de Vest, 1634, 27 noiembrie 1935.

Gazeta de Vest 1935c: Gazeta de Vest, 1646, 12 decembrie 1935.

Gazeta de Vest 1935d: Gazeta de Vest, 1653, 20 decembrie 1935.

Hădăreanu 1995: G. Hădăreanu, Torțe arzânde în Țara Beiușului (Beiuș 1995).

Libertatea 1912: Libertatea, 41, 15/28 august 1912.

Neș 1937: T. Neș, Oameni din Bihor 1848-1918 (Oradea 1937).

Papp 1928: P.E. Papp, Din trecutul Beiușului – Pagini de glorie și jertfe (Beiuș 1928).

Românul 1913: Românul, 86, 20 aprilie/3 mai 1913.

Roșu 1993: T.L. Roșu, Beiușul – centru politic și de cultură românească (Beiuș 1993).

Roșu 2006: T.L. Roșu, Un deschizător de drumuri în lupta pentru emanciparea românilor bihoreni - mecenatele Nicolae Jiga (1790-1870) (Oradea 2006).

Sofronie f.a.: M. Sofronie, Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat. Conferințele Astei (Sibiu f.a.).

Stan 1999: C.I. Stan, Minunata tăcere a unui boier basarabean. Vasile Stroescu (1845-1926) (București 1999).

**Din corespondența clerului ortodox bihorean cu privire la Vasile Stroescu
(documente inedite)**

Domnul Vasile de Stroescu din Basarabia a binevoit să dăruiască pentru ajutoarea scoalelor noastre poporale din întreaga metropolie, suma de 200.000 - adică două sute mii de coroane, care a fost trimisă P. Ven. Cons. arhidiecezan din Sibiu, de unde am primit alăturatul f. aviz, comunicat aici în copie, de pe originalul de nr. N. 5608 Ep. 1910.

Din suma arătată mai sus, competenței eparhiei noastre dă suma de 64.945 cor. 80 fil., adică șasezeci și patru mii nouă sute patruzeci și cinci cor. 80 fil., din care cota pentru districtul Consistorului de acolo face 25.978 cor. 32 fil.; adică douăzeci și cinci mii nouă sute șaptezeci și opt cor. 32 fil.

Când în cunoștințăm despre acest dar magnimos pe Ven. Consistor, tot odată adăugem, că fiind dorința expresă a dăruitorului, ca banii să se folosească pentru ajutorarea comunelor la aducerea scoalelor în stare corespunzătoare, - urmeară în

Venerabilului
Consistor gr. ot. român
în
Oradea mare

08.08.2010

Anexa 1. Lista elevilor din orașul Beiuș (jud. Bihor) care au beneficiat de bursele Stroescu între anii 1912 și 1914 (după Roșu 1993, 150 și *passim*).

cate natura lor, cu noi și altcuium nu am putea
allera întru nimic atare înțelepciune, care
și altcuium satisfacere nișuinelor noastre, de a
netexi comunelor celor la obținerea ajutorului
de stat. În consecință și vroia V. lui Cons., în-
toamăi ca și vroia Consistorului de aici, are
să se întrebuițese eschiv în scopul pentru
care e destinată de către marele sprijinitor
al culturii poporului nostru, am emis dispozi-
țiunea de sub Nr. 2571/1910 comunicată aici 2/
în copie, adunându-i câte un conspect pentru
ficare protogof, pentru culegerea informațiilor
necesare spre a ne orienta la distribu-
rea ajutorului amănunțat trebuințelor. Formu-
larul de conspect îl alăturăm, de asemenea, sub
3/, - pentru eventuala orientare a V. lui Con-
sistor. --

Amănunțat informațiilor, ce se vor ur-
lege după acesta ori după alt sistem mai con-
venabil, Ven. Consistor va avea să volere sumele
necesare pentru singuraticile comune, iar
critele despre acele sume să le înaintere aici
pentru arhivare. --

Arad, la 12/25 iunie 1910.

Ioan Ignatie Papp
Episcop.

Anexa 2/1a. Episcopul Aradului, Ioan Ignatie Papp, înștiințează Consistoriul Ortodox din Oradea Mare, aflat sub jurisdicția sa, despre darul oferit de către boierul basarabean (ANR - SJBh, fond Episcopia Ortodoxă Română Oradea, dos. 336/1910-1914, f. 28).

Venerabile Consistor!

La arătarea Veneratului Consistor datto 31. Aug. (13. Sept.) a. c. Nr. 1723, Sed. alăturat/să comunica în copie epistola marelui mecenat Vasile de Stroescu în privința mențiunii sumei donată pentru ajutorarea scoalelor noastre populare.

În data notificăm, că am arătat pe Consistorul nostru din Arad, numai-decât să transpună acolo suma ce revine pentru ajutorarea momentană a scoalelor populare de sub jurisdicțiunea Veneratului Consistor.

Țară Veneratul Consistor este profit în cadrul jurisdicțiunii sale autonome, numai-decât - pe lângă responsabilitate - a distribui ajutoarele momentane la toate acele scoale, cari sunt amenințate în existența lor pentru defecte, cari cu ajutor să pot delătura și a îngriji cu toată rigoarea, ca sumele distribuite ca ajutor, să se întrebuinteze conform mențiunii, pentru delăturarea defectelor și ameliorarea stării scoalelor. — După primirea sumei donată spre acest scop, apoi după distribuirea ajutoarelor și întrebuinta.

08.03.2010

Venerabilului Consistor eparchial

în
Oradea mare.

Anexa 2/1b. Din suma donată de Vasile Stroescu, eparhiei Aradului i-a revenit 64 945 de coroane și 80 de fileri. Consistoriul Ortodox din Oradea Mare urma să primească, din alocația episcopiei, 25 978 de coroane și 32 de fileri (ANR - SJBh, fond Episcopia Ortodoxă Română Oradea, dos. 336/1910-1914, f. 29).

vează la institutul „Victoria”.

Acest libel de depunere în legătură cu scrierile noastre datele 18. Sept. a. c. Nr. 387. M. - alăturat îl transpunem Venerabilului Consistor, cu însărcinarea de a distribui, cu toată urgența, întreaga sumă pentru ajutorarea celor școli greco-române propriu submanuate, cari în lipsă de mijloace materiale, mai ales sunt amenințate în existența lor și cari - prin acest ajutor momentan - să pot încă salva.

Despre primirea acestui libel de depunere Venerabilul Consistor are a ne înainta revers, iar despre faptele distribuire a ajutoarelor din aceasta donațiune, precum și despre rezultatul ajutorării, va avea a face raport și raport detaliat la sinodul eparhial ordinar ce urmează; - având totodată a subțorne și aici un exemplar din raportul despre ajutoarele împărțite.

Sibiu, 26. Noembrie 1910.

Ioan
metropolit.

239-1910.

Protopopul Peșteșului.

n. Venerat Consistor,

Rugarea alăturată sub / a comunei
 Siericesti Butan-Măgești, pentru dobân-
 derea unui ajutor la edificarea școlii din
 Butan-Măgești, din donația marelui meca-
 mate Vasile Stroescu, și recomand foarte
 călduros Venerabilului Consistor, pentru ne-
 sivele jite, cuprinsă în ea, și pentru du-
 hul ortodox și românesc, de care se stră-
 băută. - Aici e trebuința iminentă,
 renovarea radicală se impune, dacă nu
 chiar edificarea din nou; pragul deci
 ajutorarea acelei școli cu 1000 coroane,
 adică una mie coroane. -

Mitelet, 8/21 Iuliu 1910.

devotal:
 Alexandru Hunteanu
 Protopopul

Venerabilului
 Consistor ort. român
 Oradea Mare

Anexa 2/3. Protopopul din Peșteș solicită Consistoriului Ortodox din Oradea 1 000 de coroane, din donația boierului basarabean Vasile Stroescu, pentru edificarea școlii din Butan-Măgești (ANR - SJBh, fond Episcopia Ortodoxă Română Oradea, dos. 336/1910-1914, f. 74).

Vasile Stroescu and Romanians of Bihor County

Abstract

This article presents some information regarding the relationship of Bessarabian nobleman Vasile Stroescu and Romanians of Bihor County (Romania). These relations are highlighted by a series of unpublished documentary evidences from the Oradea archives. Vasile Stroescu constantly supported cultural institutions on both sides of the Carpathians. Thanks to his donations for the Transylvanian Orthodox clergy between 1910 and 1913, in the amount of about one million crowns, there were saved from Magyarization about two hundred schools and over one hundred and thirty Romanian churches.

List of Annexes:

- Annex 1. List of the students from the town of Beiuș (Bihor County), who received Stroescu's scholarships in 1912-1914.
- Annex 2/1a. The Bishop of Arad Ioan Ignatie Papp notifies the Orthodox Consistory of Oradea Mare, which was under his jurisdiction, about the donation offered by a Bessarabian nobleman Vasile Stroescu.
- Annex 2/1b. Of the amounts donated by Vasile Stroescu, the Diocese of Arad received 64, 945 crowns and 80 fillér. Of the funds allocated to the Diocese, the Orthodox Consistory of Oradea Mare obtained 25, 978 crowns and 32 fillér.
- Annex 2/2a. Metropolitan Ioan Mețianu informs the Orthodox Consistory of Oradea Mare about the results of the distribution of funds allocated for the Diocese of Arad.
- Annex 2/2b. The Metropolitanate of Transylvania, with the residence in Sibiu, requires from the Orthodox Consistory of Oradea Mare the report on the distribution and use of the amounts allocated from the fund of the Diocese of Arad.
- Annex 2/3. Archpriest of the village of Peșteș asks the Orthodox Consistory of Oradea Mare to allocate 1, 000 crowns from the donation made by Bessarabian nobleman Vasile Stroescu to build a school in the village of Butan-Măgești.

Василе Строеску и румыны из уезда Бихор

Резюме

В статье представлен ряд сведений относительно взаимоотношений бессарабского дворянина Василе Строеску с румынами из уезда Бихор (Румыния). На эти связи пролила свет серия неопубликованных документов из архивов города Орадя. Василе Строеску неустанно финансировал учреждения культуры по обе стороны Карпат. Благодаря его пожертвованиям в размере около одного миллиона крон, оказанным православному духовенству Трансильвании в период между 1910 и 1913 годами, были спасены от мадьяризации около двухсот школ и свыше ста тридцати румынских церквей.

Список приложений:

- Приложение 1. Список учащихся из г. Беюш уезда Бихор, получивших стипендии Строеску в 1912-1914 гг.
- Приложение 2/1a. Епископ г. Арад Иоанн Игнатий Папш уведомляет Православную Консисторию г. Орадя Маре, которая была под его юрисдикцией, о пожертвовании бессарабского дворянина Василия Строеску.
- Приложение 2/1b. Из сумм, пожертвованных Василием Строеску, епархия г. Арад получила 64 945 крон и 80 филлеров. Из денежных средств, выделенных для епархии, Православной Консистории г. Орадя Маре предназначалось 25 978 крон и 32 филлеров.
- Приложение 2/2a. Митрополит Иоанн Мециану уведомляет Православную Консисторию г. Орадя Маре о результатах распределения денежных средств, выделенных для епархии г. Арад.
- Приложение 2/2b. Трансильванская митрополия, с резиденцией в г. Сибиу, просит Православную Консисторию г. Орадя Маре представить доклад о распределении и использовании денежных средств, выделенных из фонда епархии г. Арад.
- Приложение 2/3. Протоиерей с. Пештеш просит Православную Консисторию г. Орадя Маре выделить 1000 крон из пожертвований бессарабского дворянина Василия Строеску для строительства школы в с. Бутан-Мэджешть.

01.07.2011

